

УДК 159.9.01 : 159.922.8

**ЖИГАЙЛО Наталія Ігорівна,**  
*професор кафедри менеджменту Львівського  
національного університету імені Івана Франка,  
доктор психологічних наук, професор*

## **ПСИХОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДУХОВНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОГО ГРОМАДЯНИНА**

**Постановка проблеми.** Духовний розвиток особистості був важливим для людства у всі часи та епохи. Тепер, коли інформаційно-енергетичний струм обрушується як лавина на людину, духовність особистості набуває особливого значення. Адже, поряд з великими досягненнями у розвитку суспільства, самої особистості, її освіченості все більше помітні проблеми, які безпосередньо пов'язані з невідповідністю матеріальних досягнень, технічних можливостей людства і тими методами та шляхами, якими вони втілюються у життя, з одного боку, і задоволення життям

© Н. Жигайло, 2017

загалом, з іншого. Так, високий рівень освіти не завжди дає гарантію того, що особистість у своєму житті та діяльності буде керуватись моральними та духовними принципами, і таких прикладів можна навести безліч. Справді, без духовного відродження та оновлення, повернення духовності у душі людей неможливо говорити про відродження нашого суспільства, його відповідності нормам цивілізованого існування, законодавчих та реальних гарантій прав та свобод особистості, які є пріоритетними у всьому цивілізованому світі.

Головним питанням світогляду є взаємовідносини між матерією, свідомістю і духом. Духовний світогляд вважає первинним дух, який має безсмертну природу. Спочатку Творець, а потім матерія – творіння Творця. Духовна природа людини приходить від Бога і повертається до Нього. В центрі духовного світогляду є Бог. Бог створив світ і все, що в ньому, Він «Сам дає всім життя, і дихання, і все». Земне життя – унікальне, неповторне явище, воно як пара, що на хвилю з'являється, а потім зникає. Ми на цій землі – прибульці, тимчасові мешканці, мандрівники, які шукають Бога, і часто не знаходять Його, хоч Він поряд, бо шукають «живого серед мертвих» – мертвих традицій, вірувань, релігій. Духовний світогляд – це довгий і складний шлях до вдосконалення. Він пробуджує здібності, возвеличує свідомість до нового рівня, рішуче трансформує спрямованість особистості на нові виміри.

Проблемі духовності присвячено чимало досліджень: від Платона, Аристотеля, Панфіла Юркевича, Григорія Сковороди до наших днів: С.Д. Максименко, І.Д. Пасічник, Г.О. Балл, М.Й. Боришевський, В.П. Москалець, М.В. Савчин, В.М. Жуковський, Р.В. Каламаж, О.В. Матласевич, А.І. Пашук, В.П. Мельник, І.С. Захара, Н.І. Жигайло; зарубіжні вчені: Ф. Лерш, К.Г. Юнг, К. Роджерс, Р. Мейо, Дж. Коннорс та ін. У всі часи надавали великого значення духовності: дослідники вважали, що поняття «духовність» є похідним від слова «дух», що означає рухливе повітря, повівання дихання, носій життя. За вченням науковців, духовність – це загально-культурний феномен, який вміщує в собі не тільки абстрактно-теоретичні цінності й ідеали, а й вчинки по совісті, істині й красі.

**Аналіз останніх публікацій на тему дослідження.** В сучасній українській психології дослідження духовності відбувається за такими основними напрямками: філософсько-релігієзнавчим, предметом якого є духовність як досконалість віри в надприродні

сили (Г.С. Сковорода, Т.Г. Шевченко, І.Я. Франко, В.О. Сухомлинський, Г.Г. Ващенко); культурологічним, у контексті якого духовність постає як спосіб самобудови особистості в межах культурного світу через самовизначення і самоспрямування особи, що передбачає не лише знання, але й почуття, осмислення дійсності, здатність до співпереживання (П.Р. Ігнатенко, В.Л. Плужний, М.І. Пірен, В.В. Москаленко, В.В. Рибалка); соціально-психологічним, в якому духовність розглядається як багатомірний соціально-історичний феномен, вияви якого зумовлені своєрідністю всесвітньої історії як поліцентричного утворення (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, М.Й. Боришевський, М.В. Савчин, В.Ф. Моргун, В.П. Москалець, Г.О. Балл, І.Д. Пасічник, В.М. Жуковський, Р.В. Каламаж, О.В. Матласевич, А.І. Пашук, В.П. Мельник, І.С. Захара, Н.І. Жигайло).

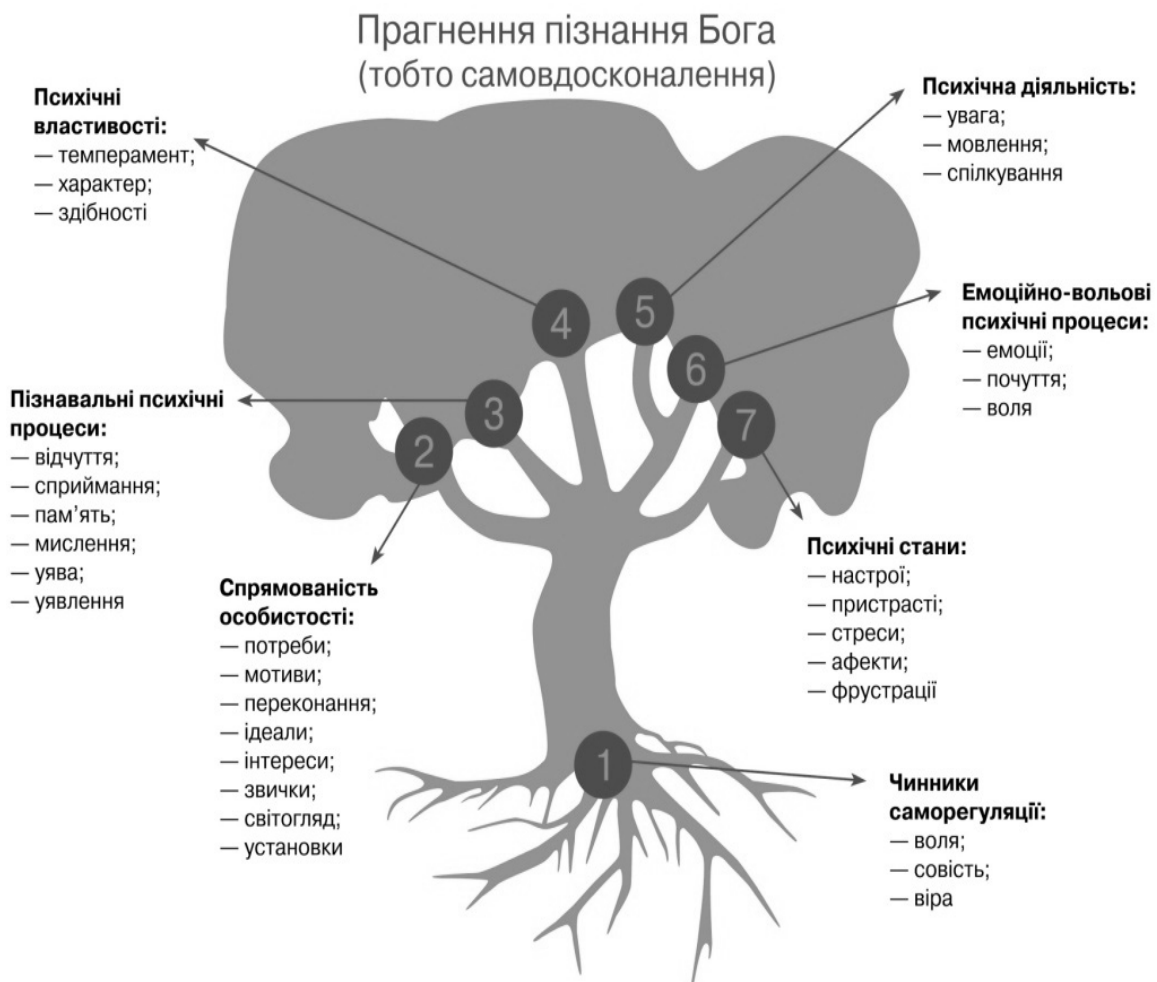
**Виклад основного матеріалу.** На нашу думку, духовність – це складний психічний феномен; вияв внутрішнього світу особистості; інформаційно-енергетична структура особистості, насичена символами, якими вона володіє. Духовність – це індивідуальна особливість особистості у вияві двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити й діяти для інших. Під *духовним світоглядом особистості* ми розуміємо надбання духовних цінностей, релігійної свідомості та самосвідомості особистості; розвиток її духовних пріоритетів; обґрунтування системи цінностей, що лягають в основу життя, виступати на передній план процесу діяльності. Джерела духовності – наука, культура, релігія, мистецтво тощо.

Зважаючи на багатотисячолітній досвід духовного виховання, на зростаючу його значущість в українському суспільстві, Львівським національним університетом імені Івана Франка розроблена і опрацьована цілісна система формування духовного світогляду особистості студентської молоді.

З метою формування духовного світогляду молоді нами запропоновано: 1. Поняття «духовної особистості». 2. Авторську психологічну структуру духовної особистості. 3. Авторську модель духовного становлення особистості молоді. 4. Програму тренінгу розвитку духовності особистості. 5. Тематичний план спецкурсу «Психологія формування духовності особистості». 6. Критерії розвитку духовності особистості. 7. Джерела формування духовності.

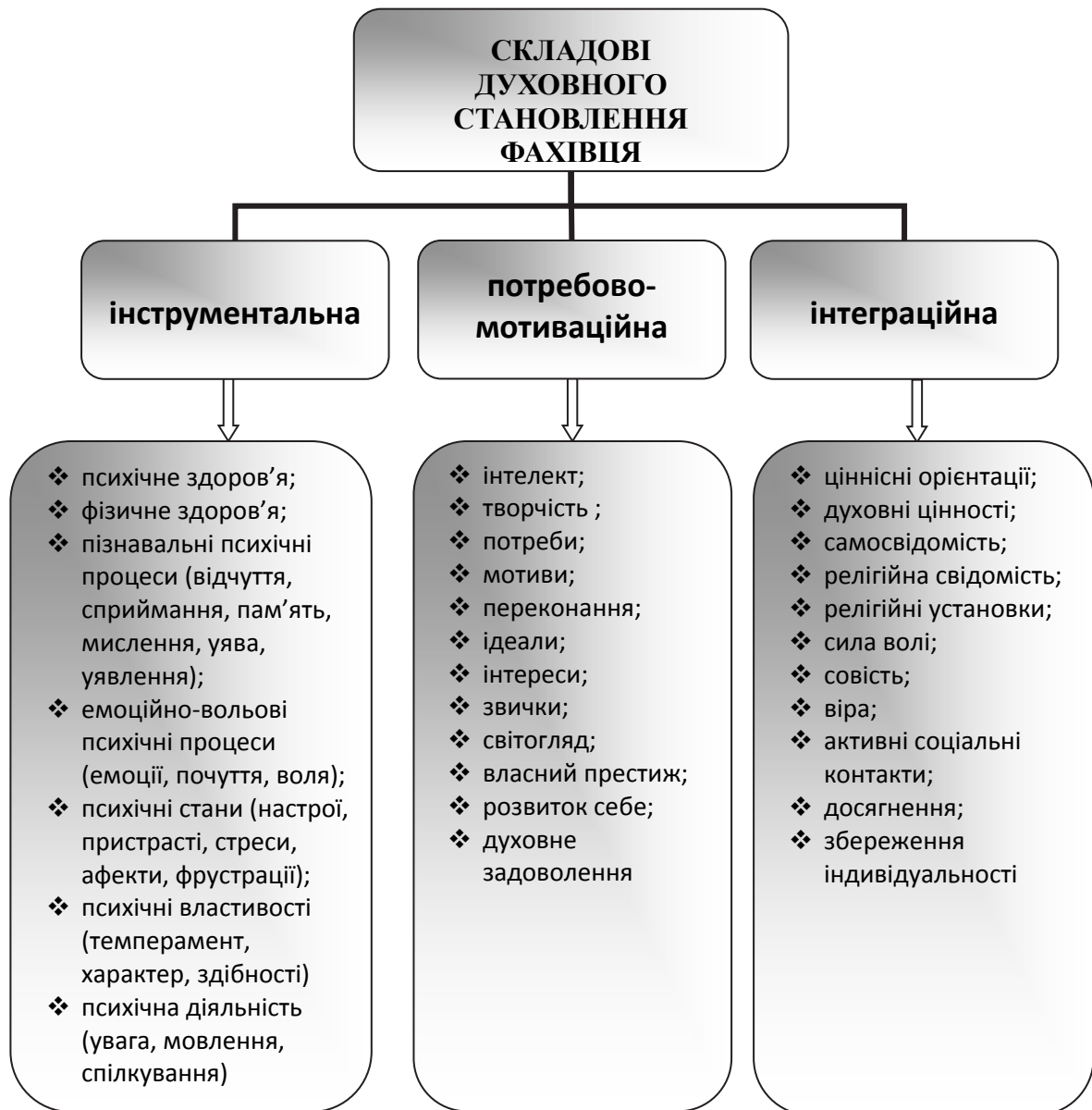
Під феноменом «*духовна особистість*» розуміємо таку особистість, в якій горить іскра Божества; яка в своїх думках і

вчинках опирається на Закон Божий; яка в своєму житті керується постулатом: **«Я працюю на Вічність!, а не просто вічно працюю»**. Сильних духом, національно свідомих, інтелектуально розвинутих, науково мислячих молодих людей потребує кожна нація, держава, кожна галузь. Тому, невід’ємною складовою особистості молодої людини має бути духовність як провідне джерело її діяльності представлена нами у вигляді дерева, основа (коріння) якого базується на чинниках саморегуляції, якими є воля, совість і віра; гілки цього дерева – це наші пізнавальні та емоційно-вольові психічні процеси, психічні стани, психічні властивості, психічна діяльність, спрямованості тощо, а верхівка цього дерева прагне до пізнання Бога, тобто до самовдосконалення (див. нижче рис. 1).



**Рис. 1.** Авторська психологічна структура духовної особистості

Модель духовного становлення особистості включає в себе інструментальну, потребово-мотиваційну та інтеграційну складові (див. нижче рис. 2).



*Рис. 2. Авторська модель духовного становлення особистості*

(вроджені чинники); сила волі і віра (набуті чинники); мовленнєва культура, риторика; інтуїція; спостережливість; **фізичні та канонічні**: одяг, постава, поведінка; шляхетність, одухотворення.

**Джерелами духовної особистості є:** книга книг – Святе Письмо; Богословіє (як наука про Бога); Свята Літургія – вчителька життя (А. Шептицький); Молитва – розвиток душі; церковне мистецтво; християнська філософія (пізнання Бога); природа, культура, мистецтво, спорт тощо.

Утвердження і розквіт нашої держави можливий лише за умови високого професіоналізму та духовного світогляду кожного молодого громадянина, фахівця, професіонала, які мають стати вирішальною силою, що забезпечить незворотність поступу України до своєї

свободи, слави, економічного та соціального добробуту, здорової нації, сильної держави європейського рівня.

### *Література*

1. Балл Г.О. Психологія і духовність / Г.О. Балл; упоряд.: Г. Балл, Р. Трач // Гуманістична психологія. – К., 2005. – 279 с.
2. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість у громадянському становленні особистості / М.Й. Боришевський. – К., 2000. – 76 с.
3. Жигайло Н.І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця: Монографія / Н.І. Жигайло. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 336 с.
4. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості: наук. монографія / С.Д. Максименко. – К.: КММ, 2006. – 255 с.
5. Максименко С.Д. Психологія особистості: Підручник / С.Д. Максименко. – К.: КММ, 2007. – 296 с.
6. Моргун В.Ф. Духовна особистість та еколого-психологічні антиномії землеробства: геноцид або порятунок народу / В.Ф. Моргун // Філософсько-психологічні аспекти духовності: соціально-економічні трансформації та відродження національної гідності. Зб. тез Всеукраїнської н.-п. конференції, присвяченої року митрополита Андрія Шептицького (м. Львів, 20 квітня 2015 р.) / за ред. В.П. Мельника, С.Д. Максименка, В.Л. Ортинського; відповід. за вип. В.В. Яцура, Н.І. Жигайло [Текст]. – Львів: СПОЛОМ, 2015. – С. 14-18.
7. Москалець В.П. Психологія релігії: Посібник / В.П. Москалець. – К.: Академвидав, 2004. – 240 с.
8. Савчин М.В. Віра в Бога як духовний стан людини / М.В. Савчин // Психологія і суспільство. – Тернопіль, 2009. – № 2. – С. 54-59.